ORIGINAL ARTICLE

ZNALOST POJMŮ NANDA INTERNATIONAL, NIC A NOC S OHLEDEM NA VZDĚLÁNÍ VŠEOBECNÝCH SESTER

Knowledge of NANDA International, NIC and NOC concepts in terms of education of general nurses

Alena Pospíšilová^{1,2}, Miroslava Kyasová², Petra Juřeníková²

¹Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta zdravotnických věd, Ústav ošetřovatelství

²Masarykova univerzita v Brně, Lékařská fakulta, katedra ošetřovatelství

Summary

The target of the research was to provide mapping of knowledge of the terms NANDA International, NIC and NOC, among general nurses and find effects of the highest education of respondents on the level of this knowledge. Information was acquired by a quantitative research method with the use of a questionnaire. The questionnaire was completed by 161 general nurses. The answers of respondents were divided into categories by the level of the knowledge of respondents in terms of their highest education achieved. The data accumulated were statistically tested with the use of the Pearson test at a significance level of 0.05. There were statistically significant differences in knowledge of the terms mentioned above between respondents having lower degrees of education and those educated at universities. In accordance with our expectation, it was shown that the term NANDA International was most commonly known among the respondents: 64.60% of correct answers. The terms NIC and NOC were considerably less popular among respondents. There was also a small difference in knowledge of these terms: a larger proportion of respondents demonstrated knowledge of NIC (15.53%) compared to NOC (11.80%). We believe that knowledge of the terms NANDA International, NIC and NOC is not sufficient among general nurses, which can considerably complicate the future implementation of the unified nursing language in our territory.

Key words: standardized nursing language – NANDA International – NIC classification – NOC classification

Souhrn

Cílem uskutečněného šetření bylo zmapovat znalost pojmů NANDA International, NIC a NOC mezi všeobecnými sestrami a zjistit ovlivnění úrovně znalosti nejvyšším dosaženým vzděláním respondentů. Informace byly získány kvantitativní výzkumnou metodou za použití dotazníku. Dotazník vyplnilo 161 všeobecných sester. Odpovědi respondentů byly rozděleny do kategorií dle úrovně znalosti respondentů a jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Získaná data byla statisticky testována pomocí Pearsonova testu na hladině významnosti 0,05. Byly shledány statisticky významné rozdíly ve znalosti výše zmíněných pojmů mezi respondenty s nižším než vysokoškolským vzděláním a vysokoškolsky vzdělanými respondenty. Dle našeho očekávání se potvrdilo, že mezi respondenty byl nejvíce znám pojem NANDA International, kdy ho znalo a správně uvedlo jeho význam 64,60 % respondentů.

Submitted: 2011-11-18 • Accepted: 2012-04-03 • Published online: 2012-12-21
KONTAKT: XIV/4: 421–433 • ISSN 1212-4117 (Print) • ISSN 1804-7122 (Online)

Pojmy NIC a NOC byly mezi respondenty známy mnohem méně. Byl zaznamenán i malý rozdíl ve znalosti těchto dvou pojmů, kdy více respondentů prokázalo znalost pojmu NIC (15,53 %) nežli pojmu NOC (11,80 %). Domníváme se, že znalost pojmů NANDA International, NIC a NOC není mezi všeobecnými sestrami dostatečná, což může do budoucna značně komplikovat implementaci unifikovaného ošetrovatelského jazyka na našem území.

Klíčová slova: standardizovaný ošetrovatelský jazyk – NANDA International – klasifikace NIC – klasifikace NOC

ÚVOD

Ošetrovatelství jako vědní disciplína prodělala v posledních dvaceti letech prudký rozvoj, který přinesl zvýšené požadavky na odborníky pracující ve sféře ošetrovatelství. Tyto výrazné změny jsou zodpovědné za složitější orientaci ve velkém množství stávajících, ale i nově se objevivších informací v daném oboru. V důsledku této situace vznikla potřeba jednotlivé ošetrovatelské fenomény účelně pojmenovat, definovat a dále kategorizovat. K tomuto účelu slouží právě taxonomie a klasifikační systémy, které určují rozsah autonomní ošetrovatelské péče a přispívají k rozvoji ošetrovatelství jako vědní disciplíny (Gurková et al., 2009).

V mezinárodním měřítku existuje velké množství klasifikačních systémů. Vzhledem k zevrubnosti, vědeckému základu, klinickému testování, jasnému klinickému významu a snadnému užití jsou dle našeho názoru nejvíce užívány klasifikační systémy *North American Association for Nursing Diagnosis – International* (dále jen NANDA International) – Severoamerická asociace pro ošetrovatelskou diagnostiku, *Nursing Interventions Classification* (dále jen NIC) – Klasifikace ošetrovatelských intervencí, *Nursing Outcomes Classification* (dále jen NOC) – Klasifikace očekávaných výsledků ošetrovatelské péče.

Cílem NANDA International je rozvoj, zdokonalování a podpora rozvoje terminologie, která přesně odráží klinická rozhodování všeobecné sestry. Taxonomie je založena na vyhledávání ošetrovatelských problémů v dimenzi biopsycho-sociálně-spirituální. Přestože aktivity této organizace můžeme zaznamenat již roku 1973, kdy se konala první národní konference o klasifikaci ošetrovatelských diagnóz, asociace NANDA byla oficiálně založena až roku 1982. Po dvaceti letech od svého vzniku byla přejmenována na NANDA International. Změna názvu

měla vystihnout fakt, že její působnost přesahuje rámec USA. Průběhem času taxonomie prošla mnoha změnami, které měly za cíl zvýšit její klinický význam. Nyní je k dispozici druhá verze, označovaná jako NANDA II, která byla předložena roku 2000, jejímž hlavním rysem je změna organizačního rámce, kdy předchází rámcem Vzorce lidských reakcí byl nahrazen novým rámcem vycházejícím ze Vzorců zdraví Marjory Gordonové. Důvodem této změny byla snaha o navýšení klinické využitelnosti této taxonomie (Marečková, 2006; 2007; Herdman et al., 2009).

Kolébku klasifikací NIC a NOC je katedra ošetrovatelství Univerzity v Iowě, na jejíchž internetových stránkách „<http://www.nursing.uiowa.edu>“ lze získat mnoho dalších informací o unifikovaném ošetrovatelském jazyce.

Mezinárodní klasifikace ošetrovatelských intervencí je souhrnná standardizovaná klasifikace intervencí a pod ně spadajících činností, které sestry uskutečňují. Výzkumný tým věnující se vývoji NIC byl založen roku 1987. První publikace klasifikace NIC byla vydána roku 1992. Nyní je k dispozici šesté vydání, které bylo publikováno roku 2012 a obsahuje 554 intervencí (Marečková, 2006; Vöröšová, 2007a; Bulechek et al., 2008).

Mezinárodní klasifikace ošetrovatelských očekávaných výsledků (NOC) je komplexní, standardizovaná klasifikace pacienta (klienta), která umožňuje vyhodnocení vlivů ošetrovatelské intervence. Výzkumný tým věnující se vývoji NOC byl založen roku 1991. První publikace klasifikace NOC byla vydána roku 1997. Nyní je k dispozici páté vydání, které bylo publikováno roku 2012 a obsahuje 490 očekávaných výsledků ošetrovatelské péče (Marečková, 2006; Vöröšová, 2007b, Moorhead et al., 2008).

Roku 2000 došlo ke vzájemnému propojení NANDA International, NIC a NOC v Alian-

ci 3N. Za zakladatelky jsou považovány Dorothy Jonesová a Joanne Dochermanová (Bulechek et al., 2008). Označení organizace vzniklo seskupením prvních třech písmen názvů organizací, které alianci tvoří. Vznik Aliance 3N významně ovlivnil klinickou užitečnost těchto klasifikací. Jejich vzájemné propojení umožnilo komplexní jednotný popis ošetrovatelské praxe, proto se pro ně užívají souhrnné názvy jako např. unifikovaný ošetrovatelský jazyk, standardní ošetrovatelský jazyk nebo také jednotný ošetrovatelský jazyk.

V našem šetření jsme se zaměřily na zjištění povědomí všeobecných sester o těchto třech klasifikačních systémech. Doufaly jsme také, že případné zjištění vlastní neznalosti pojmů vyvolá v respondentech touhu doplnit si informace v dané problematice a tím bude docházet k vytvoření lepšího prostředí pro ověřování a implementaci unifikovaného ošetrovatelského jazyka na našem území.

Cílem práce bylo zjistit znalost pojmů NANDA International, NIC a NOC mezi všeobecnými sestrami a ověřit, zda dosažené vzdělání všeobecných sester ovlivní znalost pojmů NANDA International, NIC a NOC.

METODIKA A CHARAKTERISTIKA SOUBORU

V rámci šetření byly použity kvantitativní výzkumné metody. Za použití anonymního dotazníku jsme o spolupráci požádaly všeobecné sestry. Vhodný vzorek respondentů byl vybrán účelově, což mělo zajistit úzkou spolupráci mezi výzkumníky a respondenty a zamezit tak doplňování informací respondentů o dané problematice během kompletace dotazníků.

Šetření proběhlo v období ledna až dubna 2009 a bezprostředně po něm bylo uskutečněno další dotazníkové šetření zjišťující převážně názory respondentů na unifikovaný ošetrovatelský jazyk. (Výsledky druhé fáze šetření nejsou součástí tohoto příspěvku.)

K detekci znalosti pojmů NANDA International, NIC a NOC byl sestaven anonymní dotazník určený všeobecným sestrám. Při tvorbě dotazníku jsme se inspirovaly dotazníkovým šetřením užitým ke zmapování povědomí všeobecných sester o výše zmíněných klasifikacích, které pro-

běhlo na Interní hematologicko-onkologické klinice FN Brno-Bohunice (Pokorná, Krethová, 2008).

Dotazník obsahoval 7 položek, které byly zaměřeny na zjištění znalosti pojmů NANDA International, NIC a NOC. Dále byla zjišťována praktická zkušenost s užíváním těchto klasifikací.

Položky zjišťující znalost pojmů NANDA International, NIC a NOC byly polouzavřené a mimo udávanou znalost byla ověřována i faktická znalost pojmů, kdy ti respondenti, kteří zvolili variantu, že pojem znají, byli vyzváni k uvedení jeho významu. Výpovědi respondentů jsme následně dělily do skupin: uveden přesný anglický význam pojmu; uveden přesný český význam pojmu; zná význam pojmu; význam pojmu neuveden; význam pojmu uveden chybně.

Získaná data byla zpracována v programu Microsoft Office Excel 2003. Výsledky jsou prezentovány v relativních i absolutních počtech. Ke zhodnocení statistické významnosti byl použit Pearsonův chí-kvadrát test. Statistická významnost výsledků byla posuzována na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Pro statistické zhodnocení byla skupina respondentů rozdělena do dvou skupin, a to na respondenty s nižším než vysokoškolským vzděláním a vysokoškolsky vzdělané všeobecné sestry.

Charakteristika souboru

Distribučováno bylo celkem 180 dotazníků, návratnost činila 161 vyplněných dotazníků, které bylo možno dále zpracovat (což je 89,45 % z celkového počtu rozdaných dotazníků).

Dotazníky byly vyplněny všeobecnými sestrám ve FN Brno-Bohunice na neonatologickém oddělení (13 respondentů), chirurgické klinice (16 respondentů), dále účastníky 5. mezinárodní konference všeobecných sester a pracovníků vzdělávajících nelékařská zdravotnická povolání (23 respondentů) a mezi studenty katedry ošetrovatelství LF MU (bakalářské studijní obory 62 respondentů, magisterské studijní obory 47 respondentů). Na katedře ošetrovatelství byli osloveni pouze studenti, kteří studovali kombinovanou formu studia a u kterých problematika unifikovaného jazyka ještě nebyla v průběhu nynějšího studia probrána.

Soubor tvořila různorodá skupina všeobecných sester, které byly ve věkovém rozmezí

22 až 54 let. Průměrný věk respondentů byl 35,23 let (medián i modus 34 let). Jejich klinická praxe se pohybovala v rozmezí 0–33 let. Průměrná délka praxe v oboru činila 11,84 let (medián 13; modus 15 let).

Respondenti pracovali v různých sférách ošetrovatelské péče, např. standardní lůžková zařízení, ambulance, domácí péče, anesteziologicko-resuscitační péče, operační sály. Nejvíce

respondentů bylo zaměstnáno na odděleních ARO, JIP (36 respondentů). Významně početně zastoupena byla i skupina všeobecných sester pracujících ve vzdělávacích institucích (29 dotázaných).

Nejvyšší počet oslovených všeobecných sester pracoval u lůžka (85 respondentů), ale mezi respondenty byli zastoupeni i vedoucí pracovníci ošetrovacích jednotek (18 respondentů).

Graf 1 Vzdělání respondentů – absolutní četnost

Graf 1 prezentuje charakteristiku respondentů z hlediska jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Je zřejmé, že skupina respondentů byla nejvíce početně zastoupena absolventy bakalářských studijních programů (52 respondentů). Třicet sedm respondentů ukončilo svou profesní přípravu na střední škole. Nejméně respondentů (2) získalo akademický titul Ph.D. Lze tedy říci, že skupina respondentů byla tvořena 74 všeobecnými sestrami (což je 45,96 %

z celkového počtu oslovených), které dosáhly vysokoškolského vzdělání (akademický titul Bc., Mgr., Ph.D.), a 87 všeobecnými sestrami (což je 54,03 % z celkového počtu oslovených), které neměly vysokoškolské vzdělání. Tuto skupinu tvořili absolventi středních zdravotnických škol (dále jen SZŠ), postgraduálního specializačního vzdělání (dále jen PSS) a vyšších zdravotnických škol (dále jen VZŠ).

Graf 2 Znalost pojmu NANDA International – vzdělání respondentů (relativní četnost)

Z grafu 2 je zřejmé, že nejvyšší počet respondentů (64,60 %) znal pojem NANDA International a správně uvedl jeho význam. Téměř patnáct procent respondentů (14,91 %) uvedlo variantu „ano, znám“, ale význam pojmu NANDA International uvedlo chybně nebo vůbec. Variantu „setkal/a jsem se s tímto označením, ale nevím, co znamená“ udalo 12,42 %. Nejnižší počet respondentů (8,07 %) zvolil variantu „nikdy jsem neslyšel/a o NANDA International“.

Dále jsme zjistili, že 82,43 % vysokoškolsky vzdělaných sester uvedlo variantu „ano, znám“. Všeobecné sestry s nižším než vysokoškolským vzděláním uvedly tuto variantu ve 49,43 % případů. Variantu „nikdy jsem o NANDA International neslyšel/a“ naopak uvedli častěji respondenti s nižším než vysokoškolským vzděláním (12,64 % z nich) oproti vysokoškolsky vzdělaným respondentům (variantu udalo 2,70 % z nich).

Dále byl sledován výklad pojmů u respondentů, kteří udali znalost pojmu NANDA International. Přesný anglický význam uvedli 4 vysokoškolsky vzdělaní respondenti. Přesný český význam udali 3 respondenti s nižším než vysokoškolským vzděláním. Vysokoškolsky vzdělaní respondenti uvedli přesný český význam v 8 případech. Obsah pojmu znalo, ale přesně nedefinovalo 49 vysokoškolsky vzdělaných respondentů a 40 respondentů s nižším než vysokoškolským vzděláním. Dalších pět respondentů z obou skupin, kteří udávali, že pojem NANDA International znají, neuvedlo jeho význam. Deset respondentů s nižším než

vysokoškolským vzděláním a 4 respondenti vysokoškolsky vzdělaní uvedli význam pojmu NANDA International chybně.

Rozdíl byl zaznamenán i ve zkušenosti s prací s taxonomií NANDA International, kdy 67,82 % respondentů s nižším než vysokoškolským vzděláním s touto taxonomií nikdy nepracovalo, kdežto ze skupiny vysokoškolsky vzdělaných respondentů tuto variantu uvedlo 31,08 %. Pokud ovšem budeme skupinu hodnotit jako celek, musíme konstatovat, že více než polovina respondentů (50,93 %) s taxonomií NANDA International ještě nepracovala.

Tabulka 1 Znalost pojmu NANDA International – vzdělání respondentů

Znalost NANDA	Celkový součet		Nižší než vysokoškolské		Vysokoškolské		Signifikace p
	počet	%	počet	%	počet	%	
Ano (význam pojmu uveden správně)	104	64,60	43	49,43	61	82,43	
Udávaná znalost (význam pojmu neuveden nebo uveden chybně)	24	14,91	15	17,24	9	12,16	
Setkal/a jsem se s tímto označením, ale nevím, co znamená	20	12,42	18	20,69	2	2,70	
Nikdy jsem neslyšel/a o NANDA International	13	8,07	11	12,64	2	2,70	<0,001
Celkem	161	100,00	87	100,00	74	100,00	

Statistické zhodnocení výsledků detekovalo statisticky významné rozdíly ve znalosti pojmu NANDA International s ohledem na nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Z tabulky 1 je patrné ($p<0,001$), že *existuje statisticky významná závislost* ve znalosti pojmu NANDA International mezi všeobecnými sestrami s nižším než vysokoškolským vzděláním a vysokoškolsky vzdělanými všeobecnými sestrami.

Vzhledem k překvapivým zjištěním v deskriptivní analýze výsledků bylo testování provedeno i mezi respondenty s akademickými tituly Bc. a Mgr. I zde byl prokázán statisticky významný rozdíl mezi výpověďmi obou skupin (detekovaná signifikace $p<0,001$). Z deskriptivní analýzy vyplynulo, že pojem NANDA International častěji znali absolventi bakalářských studijních programů než nositelé titulu Mgr.

Graf 3 Znalost pojmu NIC – vzdělání respondentů – relativní četnost

Z grafu 3 je zřejmé, že nejvyšší počet respondentů (55,90 %) z celkového počtu oslovených nikdy neslyšel o NIC. Pouze 15,53 % respondentů znalo a správně uvedlo význam pojmu NIC. Variantu „setkal jsem se s tímto označením, ale nevím, co znamená“ udalo 24,22 % dotázaných. Nejnižší počet respondentů (4,35 %) zvolil variantu „ano, znám“, ale neuvedl nebo uvedl chybně její význam.

Výzkumem byla prokázána nižší znalost pojmu NIC než taxonomie NANDA International, i v tomto případě dosáhly lepších výsledků vysokoškolsky vzdělané sestry, které správný význam pojmu uvedly ve 31,08 % případů, kdežto dotázaní s nižším než vysokoškolským vzděláním prokázali svou znalost pouze ve 2,30 % případů. Opačnou variantu, tedy „nikdy jsem neslyšel o NIC“, uvedli častěji respondenti s niž-

ším než vysokoškolským vzděláním (80,46 % z nich) oproti vysokoškolsky vzdělaným respondentům (27,03 % z nich).

Také v tomto případě byl sledován i výklad pojmu u respondentů, kteří uvedli znalost pojmu NIC. Přesný anglický význam neuvedl žádný z respondentů. Přesný český význam udal jeden respondent s nižším než vysokoškolským vzděláním a 11 vysokoškolsky vzdělaných respondentů. Obsah pojmu znalo, ale již přesně nedefinovalo 12 vysokoškolsky vzdělaných respondentů a jeden respondent s nižším než vysokoškolským vzděláním. Jeden respondent z řad vysokoškolsky vzdělaných dotázaných

neuvedl význam pojmu. Špatný význam pojmu uvedl jeden respondent s nižším než vysokoškolským vzděláním a 5 respondentů vysokoškolsky vzdělaných. V těchto případech nejčastěji docházelo k záměně s pojmem ICN – International Council of Nurses.

S klasifikací NIC již někdy pracovalo 12,16 % respondentů z řad všeobecných sester s vysokoškolským vzděláním, což je 5,59 % z celkového počtu respondentů. Všeobecné sestry s nižším než vysokoškolským vzděláním praktickou zkušenost s prací s klasifikací NIC neudaly ani v jednom případě.

Tabulka 2 Znalost pojmu NIC – vzdělání respondentů

Znalost NIC	Celkový součet		Nižší než vysokoškolské		Vysokoškolské		Signifikace p
	počet	%	počet	%	počet	%	
Ano (význam pojmu uveden správně)	25	15,53	2	2,30	23	31,08	
Udávaná znalost (význam pojmu neuveden nebo uveden chybně)	7	4,35	1	1,15	6	8,11	
Setkal/a jsem se s tímto označením, ale nevím, co znamená	39	24,22	14	16,09	25	33,78	<0,001
Nikdy jsem neslyšel/a o NIC	90	55,90	70	80,46	20	27,03	
Celkem	161	100,00	87	100,00	74	100,00	

Také v případě znalosti pojmu NIC byl zjištěn statisticky významný rozdíl ve znalosti respondentů s ohledem na jejich nejvyšší dosažené vzdělání ($p < 0,001$). Můžeme tedy tvrdit, že je

statisticky významná závislost ve znalosti pojmu NIC u všeobecných sester s nižším než vysokoškolským vzděláním a vysokoškolským vzděláním.

Graf 4 Znalost pojmu NOC – vzdělání respondentů – relativní četnost

Z grafu 4 je zřejmé, že nejvyšší počet respondentů (65,84 %) nikdy neslyšel o klasifikaci NOC. Pouze 11,80 % respondentů znalo a správně uvedlo význam pojmu NOC. Nejnižší počet respondentů (4,35 %) zvolil variantu „ano, znám NOC“, ale neuvedl nebo uvedl chybně jeho význam.

Pojem NOC byl v porovnání znalostí méně známý než klasifikace NANDA International a NIC, ale i v tomto případě byly rozdílné vý-

povědi mezi respondenty s ohledem na jejich dosažené vzdělání. Respondenty s nižším než vysokoškolským vzděláním byla uvedena varianta „ano, znám“ dvakrát. Znalost pojmu prokázalo 22,97 % z řad vysokoškolsky vzdělaných sester a dalších 9,46 % z nich uvedlo, že pojem znají, ale uvedlo chybně nebo neuvedlo vůbec jeho význam. Nejvyšší počet dotázaných v obou skupinách uvedl variantu „nikdy jsem neslyšel o NOC“, 87,36 % respondentů s nižším než vy-

sokoškolským vzděláním a 40,54 % respondentů vysokoškolsky vzdělaných.

Opět jsme sledovaly výklad pojmů u respondentů, kteří uvedli znalost pojmu NOC. Přesný anglický význam uvedl jeden vysokoškolsky vzdělaný respondent. Přesný český význam uvedlo 7 respondentů s vysokoškolským vzděláním. Obsah pojmu znali, ale již přesně nedefinovali dva respondenti s nižším než vysokoškolským vzděláním a 9 vysokoškolsky vzdělaných respondentů. Chybný význam pojmu uvedlo 6 vysokoškolsky vzdělaných respondentů a je-

den respondent z této skupiny neuvedl význam pojmu.

Zkušenost s prací s klasifikací NOC byla stejně jako její znalost mezi respondenty nejnižší. Pouze 8 respondentů z řad všeobecných sester s vysokoškolským vzděláním uvedlo praktickou zkušenost s prací s klasifikací NOC, což je 4,97 % z celkového počtu respondentů. Všeobecné sestry s nižším než vysokoškolským vzděláním neudaly praktickou zkušenost s prací s klasifikací NOC ani v jednom případě.

Tabulka 3 Znalost pojmu NOC – vzdělání respondentů

Znalost NOC	Celkový součet		Nižší než vysokoškolské		Vysokoškolské		Signifikace p
	počet	%	počet	%	počet	%	
Ano (význam pojmu uveden správně)	19	11,80	2	2,30	17	22,97	
Udávaná znalost (význam pojmu neuveden nebo uveden chybně)	7	4,35	0	0	7	9,46	
Setkal/a jsem se s tímto označením, ale nevím, co znamená	29	18,01	9	10,34	20	27,03	<0,001
Nikdy jsem neslyšel/a o NOC	106	65,84	76	87,36	30	40,54	
Celkem	161	100,00	87	100,00	74	100,00	

Z tabulky 3 je patrné, že i v případě znalosti pojmu NOC byly zjištěny statisticky významné rozdíly ve znalosti respondentů s ohledem na jejich nejvyšší dosažené vzdělání ($p < 0,001$). Můžeme tedy tvrdit, že *je statisticky významná závislost* ve znalosti pojmu NOC u všeobecných sester s nižším než vysokoškolským vzděláním a vysokoškolským vzděláním.

DISKUSE

Cílem šetření bylo zmapovat znalost pojmů NANDA International, NIC a NOC u všeobecných sester. Předpokládaly jsme závislost mezi úrovní znalostí pojmů u všeobecných sester s ohledem na jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Tento předpoklad se sice potvrdil, ale přesto nás překvapilo poměrně malé povědomí o dané problematice mezi vysokoškolsky vzdělanými sestrami, mezi kterými znalo pojem NANDA International 82,43 %, NIC 31,08 % a NOC 22,97 % respondentů. Námi zjištěná fakta korespondují

s informacemi deklarovanými autorkami Pokornou a Krethovou ve studii: Možnost využití NIC, NOC v hodnocení bolesti na hematatoonkologickém oddělení, kde jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření mezi 40 všeobecnými sestrami pracujícími na hematatoonkologickém oddělení FN Brno. Výsledky poukazovaly na to, že 50 % respondentů neznalo pojem NANDA International a 98 % dotázaných neznalo pojmy NIC a NOC (Pokorná, Krethová, 2008). Autorky však neporovnávaly rozdíl ve znalostech vzdělání respondentů, proto je nutné pro srovnání uvést i celkovou hodnotu neznalosti pojmů bez zohlednění dosaženého vzdělání respondentů, kdy pojem NANDA International neznalo 35,40 % respondentů a pojem NIC neznalo 84,47 %, pojem NOC neznalo 88,2 % z celkového počtu respondentů.

Data získaná v tomto šetření jsou v rozporu s výsledky deklarovanými autorkami Padyšákovou a Huttovou (2008) v článku Štandardizova-

ná terminolgia v pediatrickom ošetrovatelstve, kde autorky mimo jiné zjišťovaly informovanost o klasifikaci NIC a NOC mezi 125 respondenty zaměstnanými na pediatrických pracovištích interního typu. Z výsledků vyplynulo, že pouze 4 % dotázaných uvedla, že nikdy neslyšela o klasifikaci NIC a NOC. Pro srovnání: v námi uskutečněném šetření o klasifikaci NIC nikdy neslyšelo 55,90 % a o klasifikaci NOC 65,84 % respondentů. V tomto příspěvku autorky deklarovaly velmi nízké a naopak velmi vysoké znalosti u 10 % respondentů. Nejvíce respondentů (34 %) uvedlo, že své znalosti v oblasti klasifikací NIC a NOC považuje za střední. Rozdíl mezi námi zjištěnými daty a výsledky výše uvedeného šetření mohou být dle našeho názoru způsobeny faktem, že pravděpodobně nebyla ověřována skutečná znalost pojmů, ale byl zjišťován jen subjektivní pocit respondentů. I v našem šetření mnohdy docházelo k zaměňování pojmů (např. NIC respondenti deklarovali jako ICN – International Council of Nurses).

Autorky Padyšáková a Huttová dále porovnávaly vzdělání respondentů, kteří deklarovali, že nikdy neslyšeli o klasifikaci NIC a NOC. Zde bylo prokázáno, že ani jeden z respondentů, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání, neuvěděl, že nikdy neslyšel o klasifikaci NIC a NOC; naopak 52 % respondentů, kteří uvedli tuto variantu, bylo absolventy SZŠ (Padyšáková, Huttová, 2008). V námi provedeném šetření sice došlo k prokázání statisticky významné závislosti mezi znalostmi respondentů s nižším než vysokoškolským vzděláním a vysokoškolským vzděláním, ale i někteří respondenti s vysokoškolským vzděláním udávali, že o klasifikaci NIC a NOC nikdy neslyšeli (NIC 27,03 %, NOC 40,54 %).

Na nejednotnost užití unifikovaného ošetrovatelského jazyka poukazují i autorky Pospíšilová, Kyasová a Juřeníková v příspěvku: Míra implementace taxonomie NANDA – International v ošetrovatelské dokumentaci na chirurgickém pracovišti, ve kterém autorky na základě retrospektivního studia ošetrovatelské dokumentace dospěly k závěru nejednotnosti sledované dokumentace a odhalily nedůslednost v užívání taxonomie NANDA International. Ve sledovaných dokumentacích bylo uvedeno celkem 358 ošetrovatelských diagnóz, z tohoto počtu bylo 342 aktuálních ošetrovatelských diagnóz,

přesto 99,44 % diagnóz bylo formulováno jako dvousložkové (problém, etiologie). Ošetrovatelská diagnóza, která by obsahovala název, určující znaky a související faktory, nebyla nalezena ani jednou (Pospíšilová et al., 2010a).

Na nízkou míru užití prvků unifikovaného ošetrovatelského jazyka poukazují též autorky v příspěvku: Způsob formulace ošetrovatelských diagnóz, intervencí a očekávaných výsledků ošetrovatelské péče s ohledem na vzdělání všeobecných sester, kdy shodnou formulaci ošetrovatelských diagnóz s taxonomií NANDA International uvedlo 11,62 % oslovených respondentů, klasifikaci NIC při formulaci ošetrovatelských intervencí používalo 4,95 % respondentů a používání klasifikace NOC při formulaci očekávaných výsledků udalo 4,60 % oslovených (Pospíšilová et al., 2010b).

Za přínos námi uskutečněného šetření považujeme rozšíření získaných poznatků, které byly zatím pořízeny na území ČR pouze v jednotlivých specifických oblastech ošetrovatelské péče.

Za slabinu uskutečněného šetření považujeme skutečnost, že data mohla být zkrácena tím, že velké množství dotazníků bylo distribuováno na univerzitní půdě mezi studenty katedry ošetrovatelství LF MU. Zmíněnému zkrácení jsme se snažily zamezit tak, že dotazníky byly s respondenty z řad studentů vyplněny dříve, než byla probírána problematika standardizovaného ošetrovatelského jazyka. Výhodou distribuce dotazníků na univerzitní půdě byl na druhou stranu fakt přímé kontroly respondentů při vyplňování dotazníků, která zamezovala možnosti vyhledávání informací v různých literárních zdrojích.

Přestože připouštíme, že respondenti, kteří vyplňovali dotazníky v rámci jednotlivých ošetrovatelských jednotek, mohli informace získávat z jiných zdrojů než z vlastních znalostí, považujeme tuto skutečnost za málo pravděpodobnou, a to z důvodu poměrně malé prokázané znalosti povědomí respondentů o dané problematice.

Z deskriptivní analýzy je zřejmé, že úroveň vzdělání respondentů korespondovala se znalostí všech tří pojmů.

Překvapilo nás však zjištění, že taxonomie NANDA International byla lépe známá mezi respondenty, kteří dosáhli akademického titulu Bc., nežli respondenty s akademickým titulem Mgr. Tento popsany jev se již neobjevil ve znalosti pojmu NIC a NOC. Domníváme se, že mohl

být způsoben faktem, že skupina respondentů s akademickým titulem Bc. byla více početně zastoupena (52 respondentů) než skupina respondentů s akademickým titulem Mgr. (20 respondentů). Dále toto zkrácení mohlo být dle našeho názoru způsobeno i tím, že z řad magistersky vzdělaných všeobecných sester více respondentů udalo znalost pojmu NANDA International, ale blíže nespecifikovali jeho obsah. Otázkou ale zůstává, proč poměrně velké množství magistersky vzdělaných všeobecných sester nespecifikovalo význam pojmu NANDA International slovním vyjádřením, zda důvodem byla faktická neznalost nebo pouze považovaly pojem za naprosto běžně používaný, a tudíž necítily potřebu jej blíže specifikovat. My se přikláníme k druhé variantě. U znalosti pojmu NIC a NOC bylo deskriptivně zjištěno, že pojem častěji znaly všeobecné sestry se středoškolským vzděláním než všeobecné sestry, které absolvovaly PSS. Původně jsme se domnívaly, že daný jev nastal z důvodu různého početního zastoupení respondentů v obou skupinách, ale tyto skupiny absolventů byly zhruba stejně početně zastoupeny (SZŠ 37; PSS 31). Domníváme se tedy, že daný jev byl způsoben zaměřením postgraduálního specializačního vzdělávání, kdy je vzdělávání zaměřeno spíše na zvýšení znalosti v dané specializované oblasti než na navýšení znalostí v oboru ošetrovatelství jako celku. Což je ovšem škoda, protože všechny tři taxonomie jsou užitečné napříč celou sférou ošetrovatelské péče, a proto by je bylo vhodné užívat i při přípravě studentů v jednotlivých specializacích. Doporučujeme tedy věnovat větší pozornost této problematice ve výuce studentů na všech úrovních vzdělávacího procesu. Situaci ovšem zřejmě bude komplikovat fakt, který byl zjištěn při dalším deskriptivním zpracování dat. Detekovaly jsme, že mezi skupinou vyučujících byl pojem NANDA International znám v 75,86 % případů, NIC v 41,38 % a NOC v 31,03 % případů. Musíme ovšem konstatovat, že u skupiny učitelů byla zjištěna lepší znalost těchto pojmů než u ostatních skupin respondentů rozdělených dle jejich pracovního zařazení.

Uznáváme, že problematické bylo malé početní zastoupení v některých skupinách respondentů rozdělených dle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Složitá situace nastala převážně u absolventů s nižším než vysokoškolským vzděláním, kde znalost pojmu NIC i NOC

prokázali pouze dva respondenti. Právě proto, že v případě skupiny absolventů s nižším než vysokoškolským vzděláním byla prokázána velmi nízká znalost pojmů NIC a NOC, je zřejmé, že byla prokázána statisticky významná závislost ve znalosti pojmů NIC a NOC mezi absolventy vysokých škol a respondenty s nižším než vysokoškolským vzděláním. Toto tvrzení podporuje i fakt, že skupina absolventů s nižším než vysokoškolským vzděláním byla více početně zastoupena (54,03 % z celkového počtu oslovených).

Dále nás překvapil fakt, že znalost jednotlivých klasifikačních systémů mezi respondenty odrážel i jejich historický vývoj. Časově nejstarší taxonomii NANDA International znalo nejvíce respondentů a naopak nejmladší klasifikaci NOC nejméně respondentů. Domníváme se tedy, že snad časovým odstupem dojde ke zlepšení znalosti klasifikačních systémů mezi odbornou veřejností.

ZÁVĚR

Poměrně malé povědomí respondentů o taxonomii NANDA International a klasifikačních systémech NIC a NOC může pravděpodobně do budoucna značně komplikovat jejich implementaci na území ČR. Proto je nezbytné usilovat o navýšení povědomí o unifikovaném ošetrovatelském jazyce mezi odbornou veřejností, ale také dbát na správné pochopení dané problematiky. Tyto kroky by měly přinést vyšší motivaci všeobecných sester podílet se na přizpůsobení taxonomie NANDA International a klasifikací NIC a NOC našim národním podmínkám a napomoci jejich následné implementaci do praxe.

Bohužel situaci může značně komplikovat jazyková bariéra, protože klasifikace NIC a NOC nejsou zatím v českém jazyce dostupné. Taxonomie NANDA International byla přeložena P. Kudlovou do českého jazyka, nedošlo ovšem k přizpůsobení jednotlivých ošetrovatelských diagnóz specifickým podmínkám našeho území (jednalo se pouze o jazykovědnou aktivitu).

Velice důležitým podpůrným systémem by se mohla stát i vhodná legislativa podporující implementaci unifikovaného ošetrovatelského jazyka na území ČR. K té ovšem dle našeho názoru může dojít až po prokázání prospěšnosti užití standardizovaného ošetrovatelského jazyka v klinické praxi. O skutečnosti, že daná pro-

blematika je velice aktuální, svědčí i fakt udělení účelové podpory IGA MZČR NF12078-4/2011 na implementaci klasifikace NIC do klinické praxe na chirurgických a anesteziologicko-resuscitačních odděleních. Projekt probíhá od roku 2011 pod záštitou katedry ošetrovatelství LF MU a FN Brno-Bohunice a jeho ukončení je plánováno v prosinci 2014.

Uvědomujeme si, že implementace klasifikačních systémů NANDA International, NIC a NOC na území ČR bude složitá. Ovšem výhody, které implementace přinese jak pro ošetrovatelství jako vědní disciplínu, tak pro klienty, jsou natolik významné, že podpora jejich implementace je dle našeho názoru žádoucí.

LITERATURA

1. Bulechek G, Butcher G et al. (2008). *Nursing Interventions Classification (NIC)*. Iowa: Mosby, Elsevier, 976 p.
2. Gurková E, Žiaková K, Čáp J (2009). *Vybrané ošetrovatelské diagnózy v klinickej praxi*. Martin: Osveta, 243 s.
3. Herdman TH et al. (2009). *NANDA International NURSING DIAGNOSES: Definitions & Classification 2009–2011*. Oxford: Willey-Blackwell, 464 p.
4. Marečková J (2006). *NANDA – International diagnostika v ošetrovatelském procesy, NIC a NOC klasifikace*. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 80 s.
5. Marečková J (2007). *Klasifikace ošetrovatelských diagnóz*. In: Vöröšová G et al. *Klasifikačné systémy a štandardizácia terminológie v ošetrovatelstve*. Martin: Osveta, s. 13–30.
6. Moorhead S et al. (2008). *Nursing Outcomes Classification (NOC)*. Iowa: Mosby, Elsevier, 912 p.
7. Padyšáková H, Huttová M (2008). *Štandardizovaná terminológia v pediatrickom ošetrovatelstve*. *Ošetrovatelský obzor*, V/1: 9–14.
8. Pokorná A, Krethová D (2008). *Možnosti využití NIC, NOC v hodnocení bolesti na Hematoonkologickém oddělení*. In: Bužgová R, Sikorová L (eds.). *Ošetrovatelská diagnostika založená na důkazech II*. Ostrava: Repronis Ostrava, s. 43–47.
9. Pospíšilová A, Kyasová M, Juřeniková P (2010a). *Míra implementace taxonomie NANDA – International v ošetrovatelské dokumentaci na chirurgickém pracovišti*. In: Juřeniková P (eds.). *V. mezinárodní konference všeobecných sester a pracovníků vzdělávajících nelékařská zdravotnická povolání [CD]*. Brno: NCO NZO, s. 71–74.
10. Pospíšilová A, Kyasová M, Juřeniková P (2010b). *Způsob formulace ošetrovatelských diagnóz, intervencí a očekávaných výsledků ošetrovatelské péče s ohledem na vzdělání všeobecných sester*. In: Dosita J (eds.). *Práce pomáhajících profesí v oblasti zdravotnictví a sociální péče*. Praha: Vysoká škola zdravotnictví a sociální práce sv. Alžbety Bratislava, s. 358–367.
11. Vöröšová G (2007a). *Klasifikační systém ošetrovatelských intervencí – NIC*. In: Vöröšová G et al. *Klasifikačné systémy a štandardizácia terminológie v ošetrovatelstve*. Martin: Osveta, s. 54–66.
12. Vöröšová G (2007b). *Klasifikační systém ošetrovatelských výsledků – NOC*. In: Vöröšová G et al. *Klasifikačné systémy a štandardizácia terminologie v ošetrovatelstve*. Martin: Osveta, s. 47–53.

Kontakt:

Mgr. Alena Pospíšilová, LF MU, katedra ošetrovatelství, Kamenice 3, 625 00 Brno
E-mail: posaja@seznam.cz